

Diari portantveu de l'Esquerra Republicana de Catalunya a les comarques tarragonines

Conferència del senyor Joan Lluhí i Vallescà

"Comentari a la Constitució"

Dissabte a la nit, amb la sala d'actes pleníssima de públic, a Foment Nacionalista Republicà donà la seva anunciada conferència el diputat a Corts per Barcelona senyor Lluhí i Vallescà.

Feu la presentació del conferenciant el vice-president de la Jovenut de Foment senyor Aixelà, en breus paraules, i tot seguit cedí la paraula al senyor Lluhí.

Comença el senyor Lluhí demanant que se l'excusi per no haver-se pogut preparar per aquesta conferència com ell hauria volgut puix —diu— pel sol fet d'haver de parlar per primera vegada davant vostre, davant dels republicans de Reus, ciutat que per la seva importància i tradició liberal i esquerrana, tenia desitjs de documentar-me degudament. Ara més que una conferència serà una conversa que tindrè amb vosaltres. Sobre la Constitució vaig anunciar la meva conferència—continua—amb ganes de fer un comentari ara que està definitivament aprovada; és a dir, encara no; a la setmana entrant ho estarà definitivament.

Com a primera part, n'escolliré una d'essencial; el tema que més ens afecta: la relació de l'Estatut amb la Constitució. Per comprendre bé quina ha estat la solució donada a aquesta qüestió i com ha estat plantejada al Parlament, cal anar a la busca dels antecedents. Tots recordeu el Pacte de San Sebastian. Aquest pacte fou la manifestació pública del primer moment de l'evolució revolucionària i en aquest pacte es concretà la finalitat de la revolució i la participació que Catalunya havia de tenir-hi, i la solució que es donaria a aquest problema de reivindicació nacional. Aquest pacte consistí en reconèixer la personalitat nacional de Catalunya i acceptà com a procediment per a donar solució a aquest problema el procediment de la lliure determinació. El fet d'haver anat a Sant Sebastian representava uns inconvenients i uns aventatges. Els inconvenients eren que de no haver-hi anat es tenia una

llibertat d'acció per a poguer aprofitar el moment revolucionari i assolir la llibertat, puix en caure la Dictadura hi havia una forta corrent revolucionària. Podia succeir, però, que per una manca de comprensió, el fet revolucionari anés al fracàs i continués la Dictadura i la Monarquia.

Els aventatges eren, en primer terme, el fet d'unir-se per al moviment revolucionari. Al mateix temps, Catalunya adquiria la possibilitat de resoldre el seu problema amb major eficàcia; encara, a judici meu—diu—tenia l'aventatge principal que feia viable una solució de concòrdia, amb la qual cosa s'aconseguia que l'acord fos més durader, puix que s'eliminava l'esperit de revenja; la solució restava més sòlida, més humana, més cordial.

Segueix el senyor Lluhí explicant tota la tramitació del Pacte; la forma com Catalunya redactaria i votaria el seu Estatut i el presentaria a les Corts Constituents com a ponència del Govern. Amb això — continua — vàrem contraure el compromís d'acceptar el procediment democràtic perquè Catalunya manifestés la seva voluntat, acceptant a la vegada la sobirania de les Corts espanyoles que fossin filles de la Revolució.

Diu l'orador que aquí hi ha la dificultat més gran en què es trobaren a les Corts els parlamentaris catalans. Aquesta dificultat, però, fou salvada, gràcies, en bona part, a l'actuació dels senyors Xirau i Alomar de la Comissió de Constitució.

Recorda el senyor Lluhí la batalla que s'hagué de lliurar a l'entorn dels articles XV, XVI i XVII, amb la corresponent esmena del senyor Alcalà Zamora, que feu memorable aquella sessió que durà fins a la matinada. També remarca la discussió dels articles XVIII i XX, els quals havien de suscitar alguns apassionaments en contra dels parlamentaris catalans, havien de portar crítiques i censures, amb la qual cosa els homes de dreta de-

mostraren, com sempre, la seva facilitat en produir atabalaments, de la mateixa manera que serveixen a qui sigui, quan es tracta d'haver una cartera. Aquests mateixos homes—diu—foren els que portaren la Sobirania de Catalunya als peus d'un general perquè la trepitgés. Els que callaren al setembre de l'any 1923 i ara feien tants escarafalls davant la nostra transigència.

Ultra la qüestió social—diu el senyor Lluhí—una altra cosa de les que fan referència a l'Estatut i que originà també una batalla molt forta, fou el relatiu a l'ensenyament, la qual solució també fou criticada.

Els catalans ens trobarem en un dels punts més crítics. Per una banda, el fet de l'idioma propi; per l'altra el fet de trobar-nos en una República, la immensa majoria de ciutadans de la qual, té un idioma diferent del nostre; aquí mateix, a Catalunya, ens trobem a Barcelona, amb 400.000 habitants de llengua no catalana. El problema es podia resoldre també com en Maura i Unamuno deien; o sigui que la Generalitat fes les escoles que volgués en català, i l'Estat les que volgués en castellà, igual amb la Universitat i Instituts de segona ensenyança a Barcelona i a Catalunya. Hi havia amb això dos perills: el d'una competència de cultura que feia que les escoles castellanes fossin castellanistes i que les altres escoles catalanes fossin catalanistes; cosa trista, perquè una escola espanyola no ha d'ésser mai espanyolista, sinó espanyola, ni una catalana pot ésser catalanista, perquè això empetiteix la cultura, i la cultura ha d'ésser àmplia, ha de tenir un risc d'obra universal, ha d'ésser oberta a tots els vents. Per això acceptàrem la solució que el senyor Sánchez Albornoz, un intel·lectual castellà, amant de Catalunya o comprensiu de les coses de Catalunya, va donar, solució que si de moment semblà una transacció, és una solució que jo, particularment, la defenso com a bona.

Amb la solució donada, els alumnes adquireixen sòlids coneixements i es procurarà que els professors es ceneixin a explicar solament les matèries assenyalades, perquè no es vagin a aquestes organitzacions com a Itàlia el feixisme que està preparant militarment

tots els nens, i com ara a Alemanya amb aquest Histler. Nosaltres els diputats, només aspirem a donar la màxima llibertat als homes, a passar per la corrent vertaderament democràtica, és a dir treballar pels fonaments liberals. Els que tenim ideologia liberal i d'esquerra, si mirem cap als drets de Catalunya és perquè veiem que té la capacitat per desenvolupar una cultura pròpia, i és aquesta confiança en nosaltres mateixos que ens fa veure que Catalunya sabrà donar a la seva cultura un caire universalista.

També l'Estatut parla de la qüestió de justícia i sembla que cada vegada trobem el camp més obert. La setmana passada se suscità la qüestió d'hisenda i malgrat els atacs de què fou objecte per part d'Alba i de Royo Villanova, el camí també fou planer. La qüestió —diu—és que la Constitució de la República, està aprovada i que aquesta Constitució dona via lliure a l'Estatut i possibilita que sigui aprovat íntegrament.

Cal que remarqui—continua—la importància que tot això té. En presentar el projecte de Constitució, semblava que aquesta fos del vuitcents i aquest projecte no ens permetia gaudir de gaires facultats; aleshores, si aquella Constitució hagués estat aprovada, l'aprovació de l'Estatut no hauria estat fàcil. Ademés, si la Constitució i l'Estatut s'haguessin oposat en accedir la Constitució hauria estat una humiliació per ells; si hagués cedit l'Estatut hauria estat una humiliació i un perill per nosaltres. Gràcies principalment a la intel·ligència i col·laboració de molts elements i principalment dels senyors Xirau i Alomar, a la Constitució hi domina un esperit liberal i democràtic. El fet és que l'Estatut és constitució i això fa que es plantegi amb totes les possibilitats d'anar endavant i que a la vegada no sigui una cosa que sols compensi les nostres aspiracions.

Passa el conferenciant a referir-se a la qüestió religiosa, la qual és una de les altres parts més interessants de la Constitució. Diu que en redactar l'Estatut els homes de Catalunya varen creure que havien de donar un marge de confiança als homes d'Espanya i acceptar el que

(Segueix a la 3.ª pàgina)